

MATURA 2012

PJESA I

Arti i optimizmit

Bota në të cilën jetojmë, është një botë ku e mira dhe e keqja ecin krah për krah. Nëse ajo është kryesisht e mirë ose e keqe, kjo varet nga këndvështrimi ynë. Ta shikosh botën në një mënyrë ku çdo gjë të duket e keqe, është më së shumti arti i pesimizmit. Shikimi i botës në një mënyrë që dallon vetëm të mirën dhe e hedh të ligën tutje, është arti i optimizmit. Në të dyja rastet është e njëjta situatë: pra, është thjesht çështje këndvështrimi. Nëse duam të jemi pesimistë apo optimistë, kjo varet pjesërisht nga tipi, por sidomos nga prirjet apo dëshira e gjithsecilit. Nëse je i lumtur, kjo është më së shumti merita jote. Nëse je fatkeq, ky është faji yt. Dëshiroj t'ju ofroj, secilit për secilin nga ju, një recetë, si për pesimizmin ashtu dhe për optimizmin, kurse juve ju takon të zgjidhni vetë. Të jesh pesimist apo optimist, kjo nuk do të thotë që bota është krejtësisht e mirë ose e keqe. Varet se çfarë pëlqen, çfarë dëshiron dhe çfarë zgjedh që të jesh. Ndoshta ti je njeriu më me fat dhe më i lumtur mes dëgjuesve të mi. Mijëra të tjerë ndofta do të ishin të mjerë, pavarësisht se do të ishin në të njëjtën situatë me ju. Ata do të ndiheshin fatkeq, sepse të tillë janë ndërtuar dhe kjo është mënyra e tyre për t'i parë gjërat. Në jetën tënde të lumtur, për ta pasur zili, tërë shëndet, mirëqenie, darka me miqtë; në interesat e tua të ndryshme, pesimistët prapëseprapë do të gjenin shumë gjëra për t'u ndjerë të mjerë. Nga ana tjetër, mes dëgjuesve të mi, ti mund të jesh një nga ata njerëz që ke kaluar kohë të vështira, ke humbur shokët më të dashur, je përballur fort me skamjen, me armiqtë më të këqij që të rrethojnë, padrejtësitë më mizore; duket se ti, si njeri, ke më pak arsye për të dashur jetën. Por mijëra njerëz të tjerë do të ishin tej mase të lumtur nëse do të gjendeshin në të njëjtat rrethana. Jeta është si oqeani. E mbyty dikë, sepse i dorëzohet verbërisht së keqes. Por mban në sipërfaqe tjetrin, sepse lufton me forcë dhe energji.

Tashmë dihet se në jetën e kujtdo ka halle, telashe, të këqija që kërkojnë kurajë, pëmdryshe, ai që priret ta lëshojë veten, do të ndihet i mjerë. Të tërë njohim njerëz që e kanë tavolinën plot, kanë një çati mbi kokë, një krevat të butë, para në bankë për të mbuluar tërë nevojat e jetës, miq të shumtë, pozitë të mirë shoqërore, familje të qëndrueshme, edukim të mirë, madje mund të merren edhe me fe. Megjithatë, jo rrallë ndodh të zmadhojnë diçka jo të mirë që kanë përjetuar kohë më parë ose një situatë që ndoshta mendojnë se do t'iu ndodhë në të ardhmen dhe, duke u ankuar,

ia dalin ta bëjnë veten e tyre dhe këdo tjetër që të ndihet përherë i mjerë dhe në siklet. Këta kanë arritur artin e pesimizmit.

Praktikisht, kushdo mund të jetë pesimist nëse do. Ky art mund të mësohet lehtësisht. Më poshtë po japim rregullat për të.

Jeto në kohën e shkuar, përqendrohu në atë që mund të marrësh dhe jo në atë që mund të bësh. Medito për atë që mund të jetë më shumë, sesa për atë që është. Si në të shkuarën ashtu dhe në të ardhmen, merru gjithmonë me atë që ka ndodhur ose që do të ndodhë dhe mos u përball me faktet e së tashmes. Gjeje gabimin tek të tjerët, në vend që të rregullosh punët e tua. Ndiq parimet e të tjerëve në lidhje me respektin, në vend që të kesh mendimit tënd për atë që është e drejtë dhe e përshtatshme.

Ruaji këto rregulla me besnikëri, gjithmonë duke e matur vlerën e jetës sipas kushteve të kënaqësisë personale, në vend të përpjekjes për t'u rritur si karakter ose për të arritur më të mirën dhe do të jesh pesimist përpara se ta kuptosh. Sepse pesimizmi është një përfundim logjik dhe i pashmangshëm i mënyrës se si e shikojmë jetën.

Njeriu optimist i pranon me kurajë të gjitha *faktet e vështira*, ndërsa pesimisti tamam në këto situata e lëshon veten. Gëzimi është i shpejtë. Asgjë nuk mund të na kënaqë përgjithmonë. Një shkrimtar i madh i tha dikur një artisti, që ankohej se sa i pakënaqur ishte me atë që kishte bërë: "Mendo, po të ishe i kënaqur, do të ishe i kënaqur me shumë pak!". Optimizmi shpall pikërisht paaftësinë tonë për t'u kënaqur me diçka të caktuar dhe përgjithmonë.

Meqë kam dhënë rregulla për artin e pesimizmit, mendoj se jam i detyruar të jem po aq i qartë edhe për sa i përket optimizmit. Janë po ato rregulla apo situata për të cilat u shpreha më lart, por në një *kahje* tjetër; rregullat e optimizmit janë e kundërta e rregullave të pesimizmit.

Jeto në kohën e tashme, përqendrohu në atë që mund të bësh, në vend që të vrasësh mendjen në atë që të ndodh. Shqetësohu për atë që është dhe jo për atë që mund të jetë. Në përditshmërinë tënde përqendrohu tek ajo që ke në duar, pa u penduar për të shkuarën dhe pa u shqetësuar për të ardhmen. Kritikoje veten në vend që të dënosh të tjerët. Këshillohu me vetveten, në vend të miratimit të shumicës.

Kushdo që e jeton jetën në një përkushtim jo egoist ndaj të tjerëve dhe gjithçkaje, është gati për ta parë jetën e tij të plotë, të pasur, të kënaqur dhe të lirë, me fjalë të tjera është gati për të qenë optimist.

MATURA SHTETËRORE

Për pyetjet nga 1 deri në 6 rrethoni alternativën e saktë.

1. Pjesa e mësipërme mund të klasifikohet si: **1 pikë**

- A) fjalim politik.
- B) fjalim bindës.
- C) fjalim joformal.
- D) fjalim miratues.

2. Në këtë pjesë autori i fton lexuesit: **1 pikë**

- A) të japin para për bamirësi.
- B) të kalojnë kohën në natyrë.
- C) të jetojnë në të tashmen.
- D) të ndjekin detyrat e tyre.

3. Autori ndan me lexuesit pikëpamjen se: **1 pikë**

- A) qëllimi kryesor i jetës është kënaqësia.
- B) është e lehtë të jesh i lumtur, nëse je i shëndetshëm.
- C) çdo njeri ka fuqinë të kontrollojë cilësinë e jetës së vet.
- D) njerëzit duhet të injorojnë rregullat shoqërore dhe të bëjnë çfarë iu pëlqen.

4. Në fjalinë e parë të **paragrafit gjashtë**, shprehja “fakte të vështira” nënkupton: **1 pikë**

- A) realitetet e vështira të jetës.
- B) mësimet që duhen mësuar.
- C) gjërat që janë të vështira për t'u kuptuar.
- D) gjërat që një pesimist beson se janë të vërteta.

5. Në fjalinë: “Janë po ato rregulla apo situata për të cilat u shpreha më lart, por në një kahje tjetër”, fjala **kahje** ka kuptimin: **1 pikë**

- A) ide,
- B) drejtim,
- C) propozim,
- D) kuptim.

GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

6. Në cilën prej alternativave të mëposhtme gjuha e përdorur nga autori bëhet më emocionale dhe figurative? **1 pikë**

- A) Jeta është si oqeani. E mbyty dikë, sepse i dorëzohet verbërisht së keqes.
- B) Jeto në kohën e tashme, përqendrohu në atë që mund të bësh, në vend që të vrasësh mendjen në atë që të ndodh.
- C) Ruaji këto rregulla me besnikëri, gjithmonë duke e matur vlerën e jetës sipas kushteve të kënaqësisë personale.
- D) Nëse duam të jemi pesimistë apo optimistë, kjo varet pjesërisht nga tipi, por sidomos nga prirjet apo dëshira e gjithsecilit.

7. E gjithë kjo pjesë bazohet në një kundërvënie. Zbuloni dy fjalët kyç që japin thelbin e saj. Cili është mjeti gjuhësor që realizon këtë kundërvënie? **2 pikë**

fjalët kyç: _____

mjeti gjuhësor: _____

8. Sipas autorit, çfarë e përcakton natyrën tonë si *pesimiste* apo *optimiste*?

1 pikë

_____

9. Shikoni me kujdes **paragrafët katër dhe tetë**. Në ç'lloj teksti do t'i përfshinit ata? Përcaktoni dy karakteristika gjuhësore, tipike për këtë lloj teksti. **3 pikë**

_____

_____

_____

PJESA II

Sharl Bodler

Albatrosi*

Shpesh, marinarët për t'u zbavitur kapin,
Albatrosët, k'ta zogj viganë që mes kthetrave,
Moskokëçarës u ngjiten anijeve që shkasin,
Përmes thellësive të hidhura të detrave.

Ky sovran i kaltërsisë, pas kuvertës ngjitur,
Si i zënë ngushtë nga pamundësia e tij,
Mjerisht, krahët e bardhë, i lë të zvarritur,
Si një çift rremash të vozitura me ngadalësi.

K'tij udhëtar i plogët, ngordhalaq, qesharak!
Të shëmtuar, po dikur aq të bukur në k'të bot'!
Një marinar sqepin me çibuk ia përflak,
Tjetri shpotinë i jep sakatit që s'fluturon dot.

Kështu është dhe poeti, si ky princ resh,
Që me harkëtarët qesh e mes stuhive vërtitet,
Po i mërguar në tokë, me thumbimin i rënë ndesh,
Ashtu penguar nga krahët e gjatë mezi çapitet.

*Albatrosët konsiderohen si shpendët më të hijshëm të deteve. Ata mund të fluturojnë për shumë orë pa i rrahur krahët. Megjithatë, në mot të qetë dhe pa erë, lodhen shpejt, për shkak të trupit të tyre të rëndë. Pikërisht, në momente të tilla, ata kërkojnë të pushojnë diku. Në tokë, ata janë të ngathët dhe shpesh pengohen me këmbët e tyre.

Për pyetjet nga 11 deri në 14, rrethoni alternativën e saktë.

11. Në vargun *Ky sovran i kaltërsisë*, fjala *sovran* ka kuptimin:

1 pikë

- A) pushtues,
- B) mbret,
- C) shpend,
- D) mërgimtar.

MATURA SHTETËRORE

12. Në cilin prej vargjeve të mëposhtme është përdorur metafora? **1 pikë**

- A) Ky sovran i kaltërsisë.
- B) Kështu është dhe poeti, si ky princ resh.
- C) Një marinar sqepin me çibuk ia përflak.
- D) Si një çift rremash të vozitura me ngadalësi.

13. Në këtë poezi mizoria shfaqet përmes: **1 pikë**

- A) detarëve,
- B) thellësive të hidhura të detrave,
- C) albatrosit moskokëçarës,
- D) poetit që mezi ecën.

14. Kjo është një poezi ku vendosen përballë: **1 pikë**

- A) jeta dhe vdekja.
- B) e bukura dhe e shëmtuara.
- C) e vërteta dhe gënjeshtra.
- D) indiferenca dhe përkushtimi.

15. Çfarë simbolizon albatrosi në këtë poezi? Në cilin varg shfaqet thelbi i këtij simboli? **2 pikë**

16.

a) Cilat janë dy motivet qendrore të kësaj poezie? **2 pikë**

---

b) Analizoni një nga motivet e zbuluara më sipër. **1 pikë**

GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

17.

- a) Komentoni thelbin e krahasimit midis poetit dhe albatrosit (*strofa 4*). Mendimin tuaj ilustrojeni edhe me vargje ose detaje nga poezia. **2 pikë**

- b) Identifikoni një kontrast në këtë poezi dhe shpjegojeni atë. **2 pikë**

- c) Interpretoni se ku qëndron tragjizmi te albatrosi. **2 pikë**

@matura.shteterore

PJESA III

Ismail Kadare

Kështjella (fragment)

Tursun pashai psherëtiu padashur. Gjithmonë kur kish qëndruar për herë të parë ballë për ballë kështjellave të rrethuara, që ai duhej t'i merrte, kish ndier frikën dhe turbullirën e së panjohurës me të cilën do të ndeshesh.

Kështjella që ngrihej këtë herë përpara tij, ishte e zyrtë. Kishte diçka të panatyrshme, pothuaj ogurzezë në formën e ndërtimit dhe në vendosjen e kullave. Këtë gjë të panatyrshme ai e kish vënë re qysh dy muaj më parë, kur specialistët, që merreshin me përgatitjet e fushatës, i paraqitën për herë të parë skicën e saj. Këtë skicë ai e kish mbajtur shumë herë mbi gjunjë, në orët e mbasdarkës, kur gjithë njerëzit flinin, atje në shtëpinë e tij të madhe në Brusë. Ai e dinte pothuajse përmendësh çdo detaj të saj, e, megjithatë, tani që më në fund e pa me sytë e tij kështjellën, pamja e saj i zgjoi trishtim në shpirt.

Ai mendoi se ç'arkitekt mund ta kishte projektuar këtë kështjellë dhe si që e mundur që gjithçka në të ishte ters, duke filluar nga pozicioni i vendit ku ajo ngrihej, gjer te flamuri i saj, i vendosur në kullën e parë, një flamur i frikshëm i kuq, me një zog të zi me dy kokë në mes.

.....
Devetë që ishin shkarkuar, qenë ulur e po pushonin aty-këtu. Tani që mbrëmja kishte rënë plotësisht, siluetat e tyre dukeshin si male të vogla paqësore. Duke i parë ato, Tursun pashanë qysh tani e mori malli për Anadollin. Rrafshirat e tij të qeta e të përgjumura i kishte kujtuar vazhdimisht gjatë rrugës. I kishte kujtuar, sidomos, kur ushtria hyri në vendin e shqiptarëve dhe ai pa për herë të parë malet e tyre të frikshme. Kjo ndodhi një mëngjes herët. Ai ishte duke dremitur mbi kalë kur nga të gjitha anët u dëgjuan fjalët "dagllar, dagllar", të shqiptuara në një mënyrë të veçantë, gati-gati me frikë. Ai pa se si oficerët e tij ngrinin kokën lart, herë nga e majta, herë nga e djathta, për të shikuar më mirë. Edhe ai ngriti kokën dhe i vështroi malet për një kohë të gjatë. Asnjëherë nuk kishte parë male të tilla. Ato i ngjanin një ankthi të rëndë, që të shtyp e të shtyp vazhdimisht dhe nuk të lë të zgjohesh. Toka dhe gurët ishin vërvitur me një furi të tillë drejt qiellit sa që dukej se i kishin thyer të gjitha ligjet e natyrës. Allahu do të ketë qenë i nevrkosur kur krijoi këtë vend, kish menduar ai dhe për të qindtën herë gjatë marshimit e kishte munduar dilema nëse emërimi i tij si kryekomandant i kësaj fushate ishte rezultat i ndërhyrjes së miqve apo armiqve të tij.

Gjatë marshimit kish vënë re se pamja e maleve i bënte nevrinë pothuaj gjithë oficerët e tij. Në bisedat e tyre ata përherë e më tepër flitnin për fushën që duhej t'u dilte përpara, si një pus në shkretëtirë. Ushtria, që lëvizte ngadalë përpara, zvarriste tani bashkë me armët dhe pajimet edhe hijen e rëndë të maleve.

GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

Për pyetjet nga 18 deri në 20 rrethoni alternativën e saktë.

18. Në fragmentin e mësipërm malet hyjnë në kontrast me: **1 pikë**

- A) armët,
- B) fushën,
- C) flamurin,
- D) kështjellën.

19. Kur pashai shikon flamurin, ai kupton se: **1 pikë**

- A) aty jeton një popull i lirë.
- B) ngjyra e kuqe simbolizon vdekjen.
- C) çdo komb përfaqësohet nga flamuri i tij.
- D) zogu në qendër të tij është një shqiponjë.

20. Në fjalinë: "Kishte diçka të panatyrshme, pothuaj ogurzezë në formën e ndërtimit", fjala ogurzezë ka kuptimin: **1 pikë**

- A) të akullt,
- B) të trishtë,
- C) të ngurosur,
- D) ndjellakeqe.

21.

a) Kur shikon për herë të parë kështjellën, pashait i bëjnë përshtypje shumë detaje rreth saj. Identifikoni dy prej tyre. **2 pikë**

---

b) Pse pamja e kështjellës i zgjon trishtim pashait? **1 pikë**

MATURA SHTETËRORE

- c) Cila është ndjesia që ai provon kur shikon malet? Si do ta shpjegonit ju atë?
2 pikë

---

22. Zbuloni në **paragrafin e katërt** dy mjete të stilistikës, me anë të të cilave pashai bën dallimin midis Anadollit dhe vendit të shqiptarëve. Analizoni njërin prej tyre.
3 pikë

---

23. Çfarë dyshimi e mundon pashain? Shpjegoni burimin e tij. **2 pikë**

---

24. Zbërtheni anën funksionale të përdorimit të krahasimit në fjalinë e dhënë më poshtë: **1 pikë**

Në bisedat e tyre ata përherë e më tepër flitnin për fushën që duhej t'u dilte përpara, si një pus në shkretëtirë.

---

25. Për çfarë mendoni se e paralajmëron lexuesin një përshkrim i tillë i mjedisit ku do të zhvillohet ngjarja? **1 pikë**
